

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

 <https://innoworld.net>

 +998945668868

ILMIY JURNAL

 I JOURNALS
MASTER LIST

 ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
NUMBER
FOR SERIALS
PUBLICATIONS

 doi

 zenodo

 OpenAIRE

 Academic
Resource
Index
ResearchBID

 Google Scholar

 open access.nl

YOSHLAR TARBIYASIDA BOBUR MEROSINING O'RNI**Ismoilova Farangiz Alisher qizi****Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM****1-kurs talabasi****smlvfarangiz@gmail.com**

Annotatsiya. Ushbu maqolada vatandoshimiz, buyuk shoir hamda sarkarda Zahiriddin Muhammad Boburning hayoti va ijodi haqida gap ketar ekan, uning ma'naviy me'rosi milliy tarbiyamizning asosi bo'lib qoladi.

Kalit so'zlar : ma'naviyat, ta'lim, tarbiya, musiqa, she'riyat, vatan

Biz milliy ma'naviyatni har tomonlama yuksaltirish masalasini o'z oldimizga asosiy vazifa qilib qo'yar ekanmiz, bugungi kunda ma'naviyatimizni shakllantiradigan va unga ta'sir o'tkazadigan barcha omil va mezonlarni chuqur taxlil qilib, ularning bu borada qanday o'rin tutishini yaxshi anglab olishimiz maqsadga muvofiq bo'ladi. Albatta, har qaysi xalq yoki millatning ma'naviyatini uning tarixi, o'ziga xos urf-odat va an'analari, hayotiy qadriyatlaridan ayri holda tasavvur etib bo'lmaydi. Bu borada, tabiiyki, ma'naviy meros, madaniy boyliklar, ko'hna tarixiy yodgorliklar eng muhim omillardan biri bo'lib xizmat qiladi [1:29].

Xalqimizda azaldan o'z milliy an'analarga sodiqlik, ma'naviy qadriyatlarni ulug'lash xususiyatlari ustunlik qilib kelgan. Bu xususiyat, ayniqsa, mustaqillikdan keyingi davrda o'zining to'la namoyon qilmoqda. Bu buyuk ajdodlarimiz tomonidan yaratilgan ma'naviy va madaniy boyliklarga yuksak muhabbat va hurmat nuqtai nazaridan munosabatda bo'lishda o'z aksini topmoqda.

Xalqimiz tarixida ijtimoiy-madaniy hayotning ko'pgina sohalarida muhim rol o'ynagan yirik siymolardan biri Zahiriddin Muhammad Boburdir. Zahiriddin Muhammad Bobur har jihatdan kamol topgan, beqiyos iste'dodga egaligi bilan har qancha e'zozlashga, ardoqlashga arziydigan dilbar shaxsdir. Uning hayoti o'ta notinch va sarson-sargardonlikda kechgan bo'lsa ham, o'zining zo'r irodasi hamda salohiyati tufayli ham siyosat bobida, ham ijod bobida buyuk ishlarni amalga oshira oldi. Bobur asarlarini ingliz tiliga tarjima qilgan tarjimon Eduard Xolden uning bu xususiyatlarini hisobga olib: "Bobur fe'li-sajiyasiga ko'ra Sezarga qaraganda sevishga arzigulikdir", deb bekorga ta'rif bermagan. U siyosat bobidagi faoliyatida buyuk sarkardalik qobiliyatining isboti sifatida ulkan bir saltanatga asos solgan bo'lsa, ijodkorlik va bunyodkorlik sohasidagi faoliyati ham bundan kam emas.

Bobur o'zbek va tojik tillarida ijod qilgan zullisonayin shoir sifatida shuhrat topgan. U o'zbek tilida yozgan she'rlarini to'plab, 1519 yilda Kobulda, 1528-1529 yillarda Hindistonda devonlar tuzgan. Bu devonlar o'sha tuzilgan joyning nomi bilan "Kobul devoni" va "Hind devoni" deb atalgan. Turli sabablarga ko'ra "Kobul devoni" bizgacha etib kelmagan. Uning taqdiri

noma'lumligicha qolmoqda. Shoirning adabiyotimizga ma'lum bo'lgan she'rlarining umumiy miqdori 400 dan ortiq bo'lib, shundan 119 tasi g'azal janrida, 231 tasi esa ruboiy janrida yozilgan. Qolganlari tuyuq, qit'a, muammo, masnaviy, fard kabi rang-barang janrlardan tashkil topgan.

Boburning merosi ko'p qirralidir. U ham shoir, ham prozaik bo'lgan. U musiqa, she'riyat hamda harbiy ish bo'yicha ilmiy traktlar yozgan. Fanning tarix, geografiya, irrigasiya, flora, etnografiya va boshqa sohalari haqida qimmatli ma'lumotlar bergan. U o'z zamonasining ijtimoiy sharoitini, adabiyot va umuman madaniyatning ahvolini va g'oyaviy oqimlarni tahlil qilgan, katta-katta hodisalarga, davlat, siyosiy ham madaniyat arboblarning etakchilariga muhim tavsiflar bergan, jamiyatning ko'pgina kamchiliklarini ro'y-rost ko'rsatib bergan.

Bobur she'rlarining ma'lum qismi hasbi hol, ya'ni muallifning o'z ahvolini bayon qilishdan iborat bo'lib, u shoir hayotining muayan bir lavhasi, qirradi bilan bog'lanib ketadi. Shu jihatdan ham uning she'rlari o'ziga xos yozilish tarixi va ta'rifi ega. Bobur she'rlarini o'qir ekanmiz, ularning bir qismi adabiyotimizning o'sha davriga xos bo'lgan an'anaviy mazmunda yozilganligini guvohi bo'lamiz. Lekin shunday bo'lsa-da, shoir she'rlarining diyarli barchasida o'ziga xos samimiy tuyg'ular va shakliy soddalikni ko'ramiz. Bobur she'rlarining o'ziga xos bir jihati borki, u ham bo'lsa, ularning Vatan tuyg'usi, ona-Yurt sog'inchi kabi ham botiniy, ham zohiriy bir ixtiros bilan yo'g'irilganligidir. Jumladan, uning quyidagi ruboiysida o'z Vatandan ayrilib, boshqa yurtlarda sarson-sargardon kezib yurganligi, yurtga qaytish istagi unga tinchlik bermasligi, lekin qaytish uchun ixtiyor o'zida emasligini she'riy satrlarda ifodalanganligini ko'rish mumkin:

Ko'pdan berikim, yoru diyorum yo'qtur,
 Bir lahza u bir nafas qarorim yo'qtur.
 Keldim bu sori o'z ixtiyorim birla,
 Lekin borurimda ixtiyorim yo'qtur.

Garchi Bobur ruboyisida o'zga yurtlarga o'z ixtiyorim bilan keldim, deb aytsa-da, aslida u o'z Vatandan bosh olib ketishga majbur bo'lgan edi. Shoir taqdirdan noliydi, o'z yurtiga sig'may, qaror topolmasligidan o'zini baxtsiz, tolesiz, deb hisoblaydi. Tolesizlik bilan chiqisha olmagan yosh hukumdor noiloj o'z yurtini tark etadi, alam bilan, dastlab, Kobulni, keyinchalik, Hindistonni zabt etadi. Lekin katta saltanat va sar-hisobsiz mol-mulklar uning ko'ngliga taskin bermaydi, begona yurt unga "o'z eri"dek - Vatandek aziz va qadr don tuyulmaydi. Aksincha, u "Hind sori" borishni o'zi istamagan holda amalga oshirgan xato ish, noto'g'ri ish ekanligini va bundan uning "yuzi qora" bo'lganligini o'z she'rida afsus-nadomat bilan tasvirlaydi:

Tole' yo'qi jonimg'a balolig' bo'ldi,
 Har ishniki ayladim, xatolig' bo'ldi.
 O'z erni qo'yib Hind sori yuzlandim,
 Yo rab, netayin, ne yuz qarolig' bo'ldi.

Bobur ham boshqa temuriyzoda hukmdorlar kabi yurt surash istagida edi. Buyuk bobosiga munosib bo'lib, poytaxti Samarqand bo'lgan buyuk saltanatni qayta tiklash ishqida yonardi. Dastlabki mag'lubiyatlardan charchagan yosh hukmdor oxir oqibat o'z yurti sarhadidan chiqib ketishga majbur bo'ldi. Lekin uning qalbida Vatanga qaytish va o'z ona-Yurtida saltanat tiklash istagi hech qachon so'nmadi. U saltanat orzusida yashadi, lekin mol-mulk orzusida emas. U Vatan ishqida qudratli qo'shin to'plashga harakat qildi, lekin boylik to'plash ishqida emas. U shoir sifatida bu hissiyotlarini o'z she'rlarida jonlantirdi:

Beqaydmenu xarobi siym ermasmen,

Ham mol yig'ishtirur laim ermasmen.

Kobulda iqomat qildi Bobur, dersiz,

Andoq demangizlarki, muqim ermasmen.

She'rdan ko'rinadiki, demak shoir erkin, ammo pul, boylik topish uchun o'zini xarob qilib yurgani yo'q, u mol-dunyo yig'ishdek tuban ish bilan mashg'ul ham emas, u bir umur Kobulda yashab qolib, shu erda yurt surish niyatida ham emas, balki u o'z yurti, o'z Vatanga qaytish niyatidan hech qachon qaytgan emas.

Xalqimizda shunday naql bor: "Yaxshilik qil, suvga sol, baliq bilar, baliq bilmasa, xoliq bilar". Har qanday holda ham yaxshilik qilmoq, ammo bu yaxshilikni minnat qilmaslik g'oyasi buyuk Navoiyda bo'lgani kabi, Bobur ijodiy falsafasining ham asosiy yo'nalishini belgilab bergan. Zeroki, uning:

Bori elga yaxshilik qilg'ilki, mundin yaxshi yo'q,

Kim degaylar dahr aro qoldi falondin yaxshilig', -

deb yozishi shundan dalolat beradi. Shoir boshqa bir she'rda bu fikrni davom ettirib, ezgulik timsoli bo'lgan vafo va sadoqat, yaxshilik tushunchalarini yovuzlik timsoli bo'lgan vafosizlik, jafu - yomonlik tushunchalariga qarshi qo'yib, ularning oqibatlarini quyidagicha ifodalaydi:

Har kimki, vafo qilsa, vafo topqusidur,

Har kimki, jafu qilsa, jafu topqusidur.

Yaxshi kishi ko'rmagay yomonliq hargiz,

Har kimki, yomon bo'lsa, jazo topqusidur.

Umuman, buyuk bobokalonimiz Zahiriddin Muhammad Boburning ijodida barq urub turgan Vatanga va insonga sadoqatli bo'lish g'oyasi barcha davr avlodi uchun ibrat sabog'i bo'lib kelgan va shunday bo'lib qoladi, albatta.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch, Toshkent: Ma'naviyat. 2008.
2. Bobur Z.M. Boburnoma. Toshkent: O'zbekiston FA nashriyoti, 1960.
3. Jumaeva Shakhlo Suyunovna, Kayumova Sevinch Abdukosim's. The Culture of Reading as a Phenomenon of Spiritual Life. BEST JOURNAL OF INNOVATION IN SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT. Volume:2 Issue:5|2023.84-85pp.

4. Jumayeva Shaxlo Suyunovna .[SOCIAL AND SPIRITUAL ENVIRONMENT AND ITS INFLUENCE ON UPBRINGING AND EDUCATION](#)
International Journal of Formal Education 2 (11), 349-354.
5. Mrochko L.V., "The Culture of Reading as a Spiritual Value and a Social Problem of Youth," Vestn. Moscow State Acad. Business Administration Ser.: Philosopher, Social, and Nature Sciences, 2012 .
6. Jumayeva Shaxlo Suyunovna.[IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNI O'QITISHDA INNOVASION FAOLIYATNING AXAMIYATI](#). Interpretation and researches, 2024 .6/5.
7. Jumayeva Shaxlo Suyunovna..[Combination of Mythological, Religious and Philosophical Worldviews](#) .WEB OF SYNERGY: International Interdisciplinary Research Journal 2 (5), 270-273.
8. Jumayeva, S. S. (2024). MA'NAVIY TARBIYA JARAYONIDA ALLOMALAR MEROSINING TUTGAN O'RNI. *GOLDEN BRAIN*, 2(20), 64-69.
9. Suyunovna, J. S. (2023). THE IMPORTANCE OF GENDER EQUALITY IN THE EDUCATION OF CHILDREN IN THE FAMILY. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY*, 1(9), 114-117.
10. Suyunovna, J. S. (2021). MA'NAVIY YUKSALISH YO'LIDAGI TAHDIDLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(3), 186-194.

INNOVATIVE
WORLD